

Durmuş Hocaoğlu

“Dünya’den Kaçış”tan Görgüsüz Tüketiciler Olarak “Dünya’ya Dönüş”

Yeniçağ, “Analiz”., 21 Eylül 2008, Pazar., s.08
“Analiz” Sıra No: 692; 2008-075; Eylül-09

YENIÇAĞ

Bir medeniyet nasıl biter? Çok çetrefilli bir soru ve mutlaka ki çok da cevâbı var. Birkaç tânesini ben söyleyeyim: Doymaya girmeğe, kendisini aşırı yeterli görmeğe ve kendisini tekrar etmeğe, ilmi terketmeğe, hikmete sırtını dönmeğe, dünyayı reddetmeğe, savaşıklık rûhunu kaybetmeğe, çağını anlamakta ve dünyayı okumakta yetersiz kalmağa, fakirliği fazîlet saymağa veya tam aksine, üretmekten çok görgüsüzce tüketmeğe iltifat etmeğe başladığı zaman ve ilââhir – hepsinin birden olması mûcib değildir - artık sonun başlangıcı demektir.

Daha sıhhatli olduğum için Ramazan iftar dâvetlerine daha sıklıkla gittiğim ve bu vesîleyle selâtîn câmi’lerini de ziyâret etme imkânım olduğu birkaç yıl öncesinde, bir akşam birkaç arkadaşıyla birlikte muhteşem Süleymâniye’de küçük bir cemaat oluşturduk, hem de Mihrab’ın hemen önünde; her ne kadar “benim abdestim bir kişilik, ancak bana yeter” dedimse de olmadı, imâmet makamına geçmek mecbûriyetinde kaldım; namazdan sonra o lâhza için mü’minlerin imâmı olmakla vechimi cemaate çevirdiğimde bu îman ve estetik âbidesini binbirinci kere seyre daldım; seyrettikçe beni bir karadelik gibi içine çekti Sinan ve ayağa kalktıktan sonra bırakmadı; sırtımı Mihrab’ın soğuk mermerine dayadım, uzun-uzun ve dikkatle, yutmak istercesine, terâvihte dolmak üzere artık iyice tenhâlaşmış olan mâbede baktım ve birden aklıma Giovanni Battista Belzoni (1778-1823) düşüverdi nedense. Bâzılarına göre arkeolojiye büyük hizmeti geçen bir kahraman, bâzılarına göre de düpedüz bir eski eser kaçakçısı olan ve en büyük faaliyet sâhası Mısır ve mücâvir alanlar olduğu için bir Osmanlı Türkü kıyâfetiyle dolaşan bir boğa gibi iri yarı ve bir boğa gibi kuvvetli bu İtalyan, vâkıa gerçekten ince zenaatte epeyce mahâret göstermiş, ama Mısıriyyât (Egyptology) ilmine de büyük ilgi uyandırdığı gibi bâzı tarihî eserleri de gün ışığına çıkarmıştır ki bunların en başında geleni Ebû Simbel mâbedidir. Firavun II. Ramses tarafından günümüzden takrîben üçbinikiyüz sene evvel inşâ ettirilen bu muhteşem eser, zamanla Eski Mısırlıların ve onların dinlerinin ortadan kalkmasıyla kaderine terkedilmiş, öyle ki, yirmibir metre yüksekliğindeki sütunları bile neredeyse çöl kumlarınca örtülecek hâle gelmişti. Belzoni işçiler kiralayarak temizlettikten sonra bütün ihtişamıyla ortaya çıkıveren mâbedi hayranlıkla seyreder ve arkasında duran harap bedevî köyne bakarak şu dehşetli soruyu sorar: “Şu köydeki insanlar bu âbideyi inşâ edenlerin torunları mı acaba hakîkaten? Nereye gitti o adamlar? Ne oldu onların medeniyetine?”

İşte bana Belzoni’yi derhâtır ettiren bu olmuş ve aynı soruyu sormuştum: “Şu dışarıda gördüğüm, yolda, sokakta, vapurda, otobüste heryerde rastladığım, mektepte talebem ve meslektaşım, apartmanımda komşum olan, her yeri dolduran insanlar bu

âbideyi inşâ edenlerin torunları mı acaba hakîkaten? Nereye gitti o adamlar? Ne oldu onların medeniyetine? Onlar gitti de, bu şâheserin, en fazla, kötü kopyalarını yapabilen, dizlerinin üstüne kadar çöküp, Avrupa Birliği'ne "bizleri alın" diye yalvaran bu kalabalık nereden geldi?"

*

**

Sâhi ne oldu?

Olan şu idi: Mısır'ın, Roma'nın başına ne geldiyse bizim de başımıza aynı şey geldi; vâkıa her ikisi de çağların ötesinden günümüzü etkilemeye devam ediyor, ama bizimki de öyle, öyle de kendisi ortada yok ve evlâtlarında o medeniyeti ne ihyâ edecek tâkat kalmış ve ne de ufuk.

Niçin?

*

**

İşin sırrı XVII. asırda; İslâm'ın yüce kitâbı müteaddid âyetlerde – meselâ Baqara: II/29 - gökler ve yer her ikisinin arasındakilerin, yâni "kozmos"un, "dünya"nın, insanın emrine musahhar kılınmış olduğunu tebliğ ettiği hâlde, o tarihlerde Müslümanlar "öte-dünya"nın da "bu-dünya"da kazanılmakta olduğunu unutarak dünyaya ve dünyanın ilmine sırtlarını dönmeğe, fakirliği fazîlet addetmeğe ve tabiatıyla İslâm'ın rûhundan da uzaklaşarak O'nu bir anlamda *isevîleştirmeğe* ve *mitolojikleştirmeğe* başlamışlardı.

Sır dediğim bu; pek de sır değil görüldüğü gibi.

Batı'da ise tam tersi vuku' buluyordu bu asırda: Batı, madde dünyasına yöneliyor, Skakespeare'in ifâdesiyle "*Tanrı'nın câsusları gibi Kâinat'ın sırlarına dalarak*" [*Kral Lear.*, V.3], Bazarov'un dediği gibi, "*maddenin içindeki gücü keşfederek*", ilim gücü ile maddeler dünyasına hükmetmenin, "**Tabiat'ın sâhibi ve efendisi**" olmanın yolunu açıyordu; böylece onlar güçlenirken biz mütemâdiyen ve muntazaman güç kaybettik. Güç kaybettiğimiz için de zelfil olduk ve izzetimizi de kaybettik.

Hâsılı, böylelikle Müslümanlar dünyaya sırtını döndü ve tabiî dünya da onlara; bir önceki yazımın son cümlesi, "bu-dünya'nın da buna bir cevabı olması lâzımdı" idi, işte Dünya'nın cevâbı bu oldu.

*

**

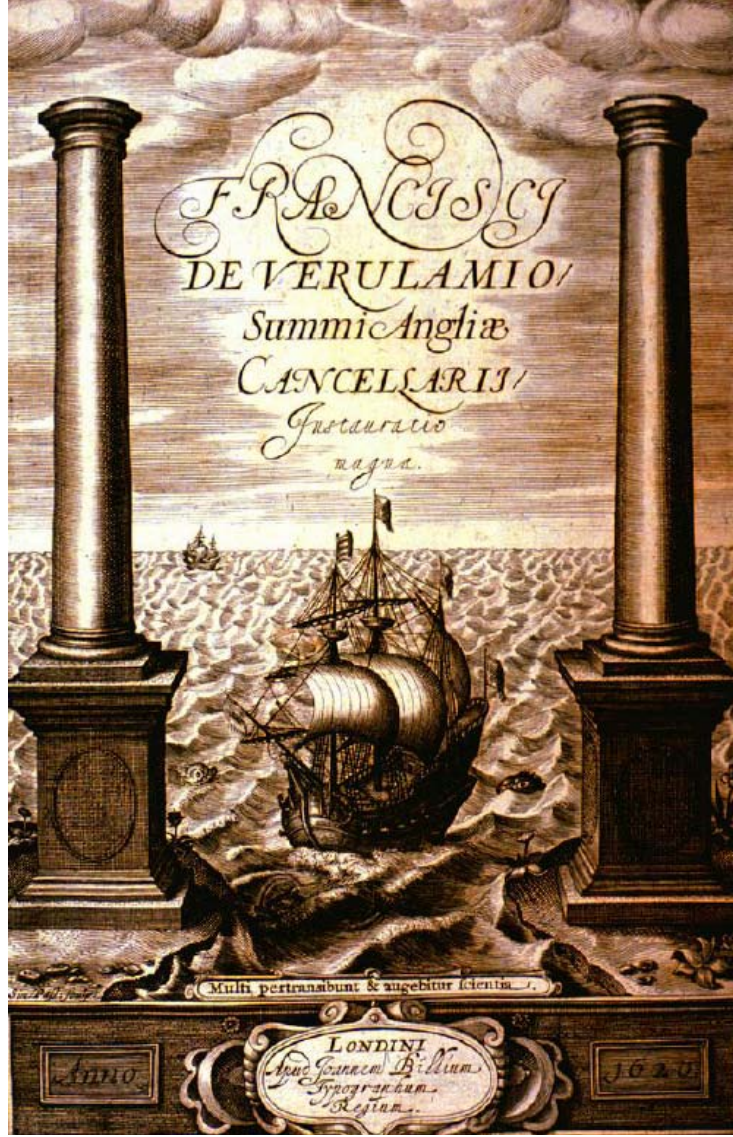
Şimdi Müslümanlar tekrar dünyaya yüzlerini döndüler, lâkin, heyhat! Kur'ân'ın emrettiği gibi değil, riyâkârca, kaba, ham, çiğ ve câhil görgüsüz tüketiciler ve Arz'ın lordlarının kölesi olarak; bir mânâda onu yeniden keşfettiler, lâkin bir yağma alanı olarak değerlendirdiler...

...ve **maddeye temas ettiler**; ama Kur'ân'ın emrettiği gibi değil, riyâkârca, kaba ham, çiğ ve câhil görgüsüz tüketiciler olarak temas ettiler ve onun için de çılgına döndüler.

*

**

Müslümanlar boş yere peygamberlerinden şefaât dileniyorlar; O'nun o mübârek yüzüne bakacak yüzleri yok.

Batı insanına ilim ile **dünyanın sâhibi ve efendisi** olmanın yolunu açan Francis Bacon'ın baş eseri *Great Instauration*'un 1620 tarihli ilk baskısının kapak resmi; insan bilgeliğinin sembolü olan pupa yelken yol alan *bilgi gemisi*, öğrenmenin limitlerinin sembolü olan Herkül Sütunları'nın arasından geçmektedir. Hedef: Limitin de ötesine geçmek.